

## **OBLIKOVANJE GALERIJA: NADAHNUTI, UKLJUČITI, OČUVATI, POVEZATI, PREOBRAZITI<sup>1</sup>**

**PETA MOTTURE**

Muzej Viktorije i Alberta, London

„Umjetnost nije samo zabavna ili dekorativna. Ona je životvorna. Bez obzira na njezin medij, u rukama velikog majstora umjetnost nas povezuje s istinom o našem svijetu, našim željama, našoj kulturi i nama samima.“ Ovo nisu riječi povjesničara umjetnosti, već Vincenta Nicholasa, vestminsterskog nadbiskupa, izgovorene kada je vidio tapiserije Sikstinske kapele izložene prvi put s Rafaelovim crtežima prema kojima su nastale.<sup>2</sup> On sažima značenje koje umjetnost može imati za ljudsko postojanje i svakodnevni život, istaknuvši jedan od izazova s kojima se današnji muzeji i galerije suočavaju u predstavljanju velikih umjetničkih djela sa svim njihovim asocijacijama – vjerskim, kulturnim, povijesnim – kako bi ih učinili dostupnima i nadahnjujućima raznolikoj publici. Muzej Viktorije i Alberta s ovim se izazovima uhvatio ukoštac tijekom preuređenja srednjovjekovnih i renesansnih galerija, otvorenih u prosincu 2009. godine.

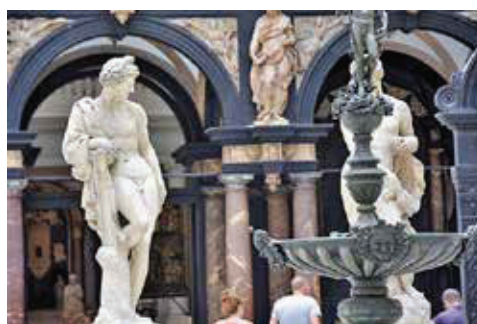
Nakon više od sedam godina priprema, ove galerije istražuju umjetnost, dizajn i kulturu Europe od 300. do 1600. godine, na temelju muzejskih zbirki svjetske klase. Projekt vrijedan 31,9 milijuna funti uključio je velik broj ljudi iz Muzeja i izvan njega, oslanjajući se na njihove različite vještine i stručnost.<sup>3</sup> U središtu

projekta nalaze se same zbirke, čiji opseg predstavlja jedinstven izvor za proučavanje umjetničkog stvaralaštva i kulture tog razdoblja. U rasponu od izvrsnoga ranog nakita do kapele glavnog oltara samostanske crkve Santa Chiare u Firenci zbirke uključuju brojne izvanredne pojedinačne izložke, poput bjelokosnih korica *Evandjelja iz Lorscha*, datiranih oko 810. godine, i Donatellove brončane *Chellinijeve Madone*, oko 1450. godine. Jednako je ključna i muzejska publika, čije su potrebe i interesi utjecali na sadržaj i interpretaciju postava. Galerije su osmišljene ne samo da potaknu posjetitelje na uživanje u ovim iznimnim umjetničkim djelima zbog njihove ljepote i izrade već i radi pružanja uvida u kontekst u kojemu su djela nastala, zajedno s ljudima koji su ih izradili i posjedovali. Ovaj rad opisuje kako je muzejski tim pristupio razvoju novih galerija i razmatra koliko smo bili uspješni u ispunjavanju naših ciljeva.

Ideja o novom postavu galerija talijanske renesanse dugo je bila na dnevnom redu Muzeja. Dok su galerije sjeverne renesanse i srednjovjekovna riznica ponovno postavljene osamdesetih godina prošlog stoljeća, talijanske su se sobe vrlo malo promijenile nakon postava iz pedesetih godina i, unatoč nekim usputnim niskobudžetnim poboljšanjima, vapile su za potpunim preoblikovanjem. Ideja spajanja srednjovjekovnih i renesansnih zbirki kako bi se prvi put ispričala koherentna priča – ističući međupovezanosti tijekom vremena – pokrenuta je prvo 2000. godine. Zahvaljujući velikodušnosti sponzora istomišljenika, u srpnju 2002. godine osnovan je idejni tim od četiri kustosa i jednoga muzejskog pedagoga, isprva pod vodstvom Malcolma Bakera.<sup>4</sup> S vremenom su im se pridružili i drugi, uključujući

nekoliko kustoskih stručnjaka zaposlenih na pola radnog vremena na projektu. Timovi su se podijelili po galerijama, pri čemu je svaki tim bio pod vodstvom jednog od članova idejnog tima, koji su zajedno odredili okvir i sadržaj galerija.<sup>5</sup> Namjera je bila predstaviti fundus Muzeja na uzbudljiv, sadržajan i pristupačan način. Određeno je nekoliko ključnih ciljeva: očuvati zbirke restauracijom, kao i osiguravanjem primjerenih uvjeta čuvanja te fotografskom dokumentacijom; uspostaviti fizičke i intelektualne veze; nadahnuti, potaknuti i promijeniti ljude s pomoću njihova doživljaja zbirki, omogućujući im da uče vlastitim tempom i u galerijama i izvan njih. Tim je dobio odriješene ruke za organizaciju, predstavljanje i tumačenje materijala, uz samo jedan uvjet – morao je graditi na uspjehu nedavno otvorenih Britanskih galerija, koje su dobile pohvale kritičara za svoj nagrađivani tematski pristup. Britanske galerije najavile su *Plan budućnosti* Muzeja (*FuturePlan*), redoviti program restauracije, obnove, adaptacije i preoblikovanja muzejskih galerija i javnih prostora.<sup>6</sup> *FuturePlan* pružio je bogato iskustvo na koje se možemo osloniti, potičući razmjenu ideja u različitim projektima.

Početni prijedlozi razvijeni su u snažnoj raspravi i savjetovanjima. Razmjena mišljenja dovela je do ključnih sveobuhvatnih ideja i različitih načina na koje bi im se moglo pristupiti.<sup>7</sup> Uz istraživanje povijesnog sadržaja i narativa propitivane su i same zbirke uz pomoć kustosa specijalista, razotkrivši neke od manje poznatih aspekata fundusa Muzeja, poput arheološkog materijala iz Egipta prikazanoga u temi *Ukrašavanje mrtvih, 300. – 800.* u galeriji posvećenoj vjerama i carstvima od 300. do 1250. godine.<sup>8</sup> Donekle smo



*Slike 1 i 2. Galerija Paula i Jill Ruddock, dvorana skulptura i arhitektonske plastike. Fotografirala Maja Kocijan.*

se rukovodili prirodom zbirki. Fundus Muzeja Viktorije i Alberta nije prikupljen da bi se posebno ispričala priča o umjetnosti i kulturi u Europi, nego se sastoji od primjera dizajnera i proizvođača, koji, iako iznimno raznoliki, ne daju cjelovitu sliku razdoblja, pa je nismo ni pokušali prikazati.

Važno je bilo pratiti razvoj drugdje u Ujedinjenom Kraljevstvu, Europi i šire, a posjeti različitim izložbama i muzejima također su pružili uvide u učinkovita sredstva za upoznavanje nepoznatih kultura i koncepata.<sup>9</sup> Povremeni posjeti inozemstvu uključivali su istraživanje u Sjevernoj Americi, koje je kulminiralo seminarom u Umjetničkom institutu *Clark* u *Williamstownu* u *Massachusettsu*, uz sudjelovanje kustosa, akademika i studenata.<sup>10</sup> U velikoj mjeri povele su se rasprave s Muzejom grada *Londona* i *Britanskim muzejom*, koji su planirali vlastite srednjovjekovne galerije, kako bi se osiguralo da se projekti međusobno dopunjuju, a ne natječu. Hodočašće je, na primjer, važna priča za ovo razdoblje, ali *Britanski muzej* može je bolje ispričati od *Muzeja Viktorije i Alberta*. *Fundus Muzeja* dopunjen je relativno malim brojem predmeta, osobito promjenjivim postavom ranih rukopisa iz *Britanske knjižnice* i strateškim posudbama iz *Britanskog muzeja*, *Nacionalne galerije* i drugih.

Savjetovanja su se nastavila tijekom razvoja galerija, uključujući niz radionica na kojima se raspravljalo o nekim sveobuhvatnim pitanjima, koja su bila važna i u smislu trenutanih znanstvenih trendova i za razumijevanje razdoblja. Među njima je bila međupovezanost svetoga i svjetovnoga, kao i pitanja kronologije i promjenjive geopolitičke karte, te pitanje „što smatramo umjetnošću“.<sup>11</sup> Također je osnovan *Savjetodavni odbor* koji su činili cijenjeni znanstvenici i pedagozi s kojima smo razgovarali o našim prijedlozima u ranim fazama razvoja.<sup>12</sup>

Publika je bila ključna u našem projektu kao i same zbirke. Za potrebe planiranja *Muzej* dijeli svoje posjetitelje na obitelji, škole, kreativne industrije, odrasle

pojedince, skupine odraslih i studente. Namjena je galerijskog projekta ovih razmjera ponuditi nešto što će se svidjeti svima, zadovoljavajući niz stilova učenja. Imati muzejskog pedagoga u timu od samog početka standardna je praksa za sve galerijske projekte u *Muzeju Viktorije i Alberta* koja osigurava usmjerenost na pružanje mogućnosti učenja. Posjetitelji su izravno upitani u nizu kvantitativnih i kvalitativnih evaluacija, uključujući tematske skupine, o tome što misle o trenutanim postavima, te su pozvani da komentiraju predložene teme. Postavljena su im neka od temeljnih pitanja, poput onoga što podrazumijevaju pod pojmovima *srednjovjekovni* i *renesansni*. Možda i ne čudi što su mnogi bili u nedoumici oko vremenskog okvira srednjeg vijeka, ali im je bilo jasno da je on mračan, pust, pun kuge, blata, rata i feudalaca koji su zlostavljali kmetove. Općenito, to nije bilo razdoblje u kojemu se stvarala umjetnost. Bili su puno sigurniji u renesansno razdoblje: oko 1400. godine sunce je izišlo, ljudi su šetali uz rijeku *Arno* i pili vino s *Michelangelom*. Bilo je to vrijeme velikih umjetničkih inovacija i prosvjetljenja. Dakle, bilo je očito da smo suočeni s raznim izazovima pri odlučivanju o našem pristupu, i to ne samo da bismo odbacili popularno prikazivanje srednjeg vijeka kao razdoblja s malo umjetničkih vrijednosti.

Zbog složenosti zadatka obuhvaćanja 1300 godina europske povijesti odlučili smo prilagoditi pristup *Britanskih galerija* kako bi odgovarao potrebama ovih posebnih zbirki. Svaka je galerija osmišljena kao izložbena prostorija, s vlastitim narativom i vremenskim rasponom, kao što su *Vjere i carstva 300. – 1250.*, *Uspon gotike 1200. – 1350.*, *Renesansna umjetnost i ideje 1400. – 1550.* i *Svijet*

*dobara 1450. – 1600.* Preklapajuća kronologija naglašava veze u vremenskom rasponu i dopušta više prostora za veći broj predmeta koji su preživjeli iz starijih razdoblja. Uzimajući u obzir prirodu zbirke i kritike prethodnih postava, neki od naših najvažnijih ili najfascinantijskih predmeta predstavljani su pojedinačno kako bi se istaknuli.<sup>13</sup> Srednjovjekovne i renesansne galerije, međutim, zadržale su osnovni organizacijski pristup kojim se koristilo u prethodnom projektu stvaranja niza tematskih postava, od kojih je svaki temeljen na jednoj od četiriju tema. Iako je istraživanje pokazalo da je mali broj posjetitelja tih galerija primjećivao teme, one su kustosima pružile korisno organizacijsko načelo. Četiri teme – *stilovi, primjene i konteksti, kontinuitet i promjena te tvorci i tržišta* – odabrane su kako bi odgovorile na određena pitanja posjetitelja te kako bi istaknule relevantne probleme. Ipak, tematski pristup ima prednosti i mane. S jedne strane, ovakvo grupiranje predmeta pruža kontekst koji pomaže u otvaranju složenih ideja onima koji nisu upoznati s temom. S druge strane, zahtijeva prilično stalan dizajn, stoga je žrtvovana određena količina prilagodljivosti.

Kada je došlo do pretvaranja ideja u fizički oblik, predmeti su, prije svega, morali izgledati zapanjujuće. Restauracija mnogih predmeta promijenila je njihov izgled, kao i naše razumijevanje predmeta, i često je utjecala na pristup njihovom izlaganju. Trebalo je donijeti i pragmatične odluke kako bi se galerije dovršile na vrijeme. Dok su mnogi predmeti temeljito istraženi, i u restauratorskome i u kustoskom smislu, drugi su ostali kao projekti za budućnost. Osim toga, kako to često biva, dok su se neka pitanja rješavala, pojavila su se nova. Također je bilo potrebno urav-

notežiti potrebe predmeta s ugljičnim otiskom slijedeći ekološki prihvatljiv pristup uređenju galerija.

Dizajnerski tim vodili su inovativni arhitekti okupljeni pod imenom MUMA, koji su dijelili kustosku viziju isticanja predmeta i iznjedrili brojne ideje za preobrazbu prostora pažljivom intervencijom. Njihovi prijedlozi otvorili su zgradu, čineći je prvi put potpuno pristupačnom i pretvarajući prilično neupečatljivu zonu iza zgrade u uzbudljiv novi prostor s dnevnim svjetlom u kojemu smo mogli drukčije pristupiti izlošcima.<sup>14</sup> Vratili su dijelove zgrade Astona Webba (otvorene 1908. godine) koja je izvorno bila osmišljena kao galerija, ali nikada se njome nije koristilo na taj način. Maštovitim razvojem kustoskog koncepta tim iz MUMA-e povezoao je fizičko s intelektualnim. Na primjer, stakleni krov galerije nazvane *U crkvi* prilagođen je tako da dočarava crkveni prostor, a istodobno pruža prikladno okruženje za izlaganje oltarnih pala osjetljivih na svjetlo. Slično tomu, napravljena je dinamična veza probijanjem rupe u zidu između dviju galerija, povezanih balkonom iz 15. stoljeća, omogućujući posjetiteljima da prošeću od renesansnih izložaka interijera i pogledaju dolje na „renesansno dvorište i vrt“.

Potreba za raznolikošću u tempu i ozračju, važnima za održavanje zanimanja svakog posjetitelja, odražava se i u arhitektonskom dizajnu, poput manjih, tamnijih galerija u kontrastu s većim, svjetlijim prostorima, i u pojedinačnim vitrinama. Katkad su zajedno izloženi istovrsni predmeti ili oni od istog materijala, a katkad su na okupu različiti predmeti kako bi ispričali određenu umjetničku ili kulturnu priču, kao što su *Obrađivači metala i emajla 800. – 1250.* ili *Brak i majčinstvo*

1430. – 1550. Svi prikazi utemeljeni su na povijesnim i povijesnoumjetničkim istraživanjima. Dok narativ nedvojbeno pripada elitama, s obzirom na ono što je ostalo, postojao je svjestan pokušaj za prikazivanje svakodnevnoga gdje god je to bilo moguće. Na primjer, venecijanska papuča s visokim potplatom, ili *piannelle*, koju su mogle nositi ili kurtizana ili dvorska žena, izložena je pokraj dječje kožne cipelice pronađene u londonskoj kuginoj jami. Nadalje, na dizajn je utjecao povijesni kontekst. Primjerice, iz MUMA-e su odlučili raspršiti dnevno svjetlo u galeriji nazvanoj *Predanost i prikaz 1300. – 1500.* kroz zaslone od oniksa nadahnute srednjovjekovnim prozorima obloženima alabasterom, pružajući lijepo i praktično rješenje za izlaganje.<sup>15</sup>

Položaj predmeta i odnosi među njima mogu uvelike pridonijeti prizivanju konteksta ili izravnom povezivanju s predmetima, bilo da su postavljeni visoko kao što je izvorno bilo osmišljeno, bilo da su smješteni tako da pružaju rijetku priliku da ih se pogleda iz neposredne blizine. U donošenju tih odluka neprocjenjivima su se pokazale makete s predlošcima i sami predmeti. Osim toga, prethodni prikazi i izložbe bili su korisni poligoni za testiranje.<sup>16</sup> Članovi tima bili su kustosi dviju povezanih izložbi tijekom projekta, od kojih je jednu, *Dubina polja: važnost reljefa u doba Donatella*, predložio Institut *Henry Moore* u Leedsu imajući na umu tu svrhu.<sup>17</sup> U galeriji posvećenoj Donatellu i umjetnosti od 1400. do 1500. godine, koja naglašava ulogu umjetnika i značenje prikaza, „zid Djevice i Djeteta“ iz Leedsa pretvorio se u „nišu Djevice i Djeteta“ u Londonu, a bijeli zidovi stvorili su dojam moderne umjetničke galerije.<sup>18</sup> No, velika je razlika između povremene



Slike 3 i 4. Preoblikovanjem posve nepristupačnog prostora iza zgrade dobiven je novi prostor s dnevnim svjetlom. Fotografirala Hana Kocijan.

izložbe i stalnoga galerijskog postava. Ne samo da su galerije namijenjene dugotrajnom postavu – planirani vijek je 25 godina – već se priča koju pričaju temelji na stalnim zbirkama, umjesto prikupljanja idealnih srodnih izložaka kako bi se nešto dokazalo.<sup>19</sup>



*Slika 5. Krist na križu, raspelo, oko 1250. godine, Toskana, Italija. Izlaganje na zaslonima od oniksa nadahnutima srednjovjekovnim prozorima obloženima alabasterom. Fotografirala Hana Kocijan.*

Ipak, ali jednako važno, galerije (izložbe) nisu isto što i knjiga. Ovdje se stručno poznavanje materije treba primijeniti ležerno, omogućujući onima koji se tek upoznaju s temom na prvome mjestu pristupačnu prezentaciju vizualnim sredstvima i u tri dimenzije. Legenda od pedeset riječi može prenijeti samo jednu ili dvije informacije, stoga je važno stvoriti prilike za daljnje istraživanje i otkrivanje,

uključujući interpretativne medije visoke i niske tehnologije, poput filmova, interaktivnih sadržaja i knjiga u galerijama. Novi pristupi dopunili su prethodne predloške, uključujući suradnju s Kraljevskim koleđžom za glazbu na transkripciji i snimanju glazbe svojstvene nekim predmetima, uz financijsku potporu Vijeća za istraživanje umjetnosti i humanističkih znanosti.<sup>20</sup> Određenim predmetima, reprodukcijama i



*Slika 6. Modra boja s vitraja iz pariške Svete kapele (Sainte-Chapelle) odredila je i boju zidova dvorane. Fotografirala Hana Kocijan.*

materijalima moguće je rukovati, a postoje dva područja za otkrivanje i dio za učenje. Međutim, galerijski tekstovi ostaju glavni izvor informacija, stoga je bilo ključno osigurati da budu što pristupačniji. Istaknule su se dvije struje kroz galerije – neprestano pozivanje na prošlost, osobito na klasičnu prošlost, te razvoj stajališta Crkve i pobožne prakse. Danas se te teme mogu činiti dalekima, no potonja je pokrenula pitanje moguće reakcije ljudi u društvu koje mnogi smatraju sve više svjetovnim. Savjetovalo se s različitim vjerskim skupinama, uključujući i one koji nisu određene vjere, kako bi se otkrila njihova stajališta o prikazima i načinu na koji su kršćanski nauk i vjerovanja izraženi u interpretativnim tekstovima. Rimokatolicima se, primjerice, nije sviđala upotreba prošlog vremena kada se govorilo o vjerovanjima koja su još uvijek važeća, te su isticali, na primjer, pogrešan odabir rije-

či pri opisivanju mise – misa se slavi, a ne izvodi. Osobe nekršćanskog podrijetla nisu automatski razumjele prikaze ili postupke u kojima su predmeti imali ulogu. Svi njihovi komentari uzeti su u obzir i tekstovi su bili prilagođeni po potrebi. Neki obredi, poput mise, objašnjeni su u zasebnim galerijskim knjižicama. Vjerske tekstove provjerio je rimokatolički svećenik kako bismo se uvjerali da su i povijesno točni i prikladni za današnju publiku.

Koliko su dakle galerije bile uspješne u ispunjavanju ciljeva baveći se različitim problemima i propitujući mnoge popularne zablude o tom razdoblju? Je li ovaj novi pogled nadahnjujući, potiče li, povezuje ili čak mijenja naše posjetitelje? Postižu li postavi ravnotežu između sadržaja, interpretacije i dizajna – tako važnu u svakome muzeju, ali ključnu za nacionalni muzej umjetnosti i dizajna? Jedno od mjerila

je odaziv medija i posjetitelja, zajedno s nominacijama za nagrade.

U vrijeme pisanja ovog teksta galerije su osvojile nekoliko nagrada i bile u užem izboru za dodatne nagrade iz različitih disciplina, posebice za inovativnost dizajna i održivost.<sup>21</sup> Reakcije medija, stručnjaka i publike bile su izrazito pozitivne.<sup>22</sup> Na primjer, Richard Dorment iz *The Telegrapha* dao je ocjenu s pet zvjezdica i otkrio da je „radostan izvijestiti o potpunom uspjehu novih srednjovjekovnih i renesansnih galerija [...] u kojima se ulaže svaki napor kako bi se stvorio dojam crkvenog interijera ili renesansne radne sobe, bez pretvaranja galerija u niz scenskih kulisâ“.<sup>23</sup> Waldemar Januszczak u novinama *The Sunday Times* bio je uzbuđen onime što je nazvao „hrabrim“ pristupom osporavanja predrasuda o „srednjovjekovnome“ i „renesansnome“.<sup>24</sup> Proglasio je da galerije „nisu samo lijepe, već potpuno prepravljaju povijesne knjige“, uz to su „zapanjujuće. Spektakularne. Čak i sjajne“.

Prvi odaziv posjetitelja bio je jednako ohrabrujući. Do ožujka 2010. godine procijenjeno je da su galerije imale 359 900 posjeta, što je 44 % od ukupnih posjeta Muzeju u tom razdoblju (826 900). Sumativna evaluacija podupire znatnu mjeru uspješnosti u postizanju ciljeva, s visokim postotcima posjetitelja koji se slažu da su galerije „pružile okvir za promatranje i bolje učenje o srednjovjekovnome i renesansnom razdoblju“, da su „ilustrirale što su umjetnost i predmeti tog razdoblja značili ljudima tog vremena“, a u manjoj mjeri „predočile međupovezanost srednjovjekovnoga i renesansnog razdoblja“.<sup>25</sup> Osim toga, što je važno, brojni posjetitelji odlučili su dati nezavisne povratne informacije kako bi izrazili svoje uživanje u ljepoti i sadržaju postava. Uvažavajući



Slika 7. Uspon gotike. Fotografirala Maja Kocijan.

složenost priče, neki su predlagali da bi audiovodiči i vodstva kustosa poboljšali njihov posjet. Međutim, čak i posjetitelji koji su bili oduševljeni izlošcima nisu bili zadovoljni legendama koje su, unatoč pažnji posvećenoj njihovu oblikovanju, zahtijevale ponovno promišljanje kako bi se poboljšao njihov položaj i čitljivost.<sup>26</sup> Iako dijele ne samo osnovni organizacijski pristup već i mnoge težnje drugih galerijskih timova – poput pristupa „manje je više“ i slušanja posjetitelja – ove galerije pružaju poseban doživljaj. Tim je mogao kritički sagledati i otkriti ne samo uspjehe drugih postava u Muzeju Viktorije i Alberta i drugdje već i njihove nedostatke. Važno je da budući kustosi učine isto, baš kao što se sada mi možemo osvrnuti na srednjovjekovne i renesansne galerije i priznati gdje bismo, u idealnom svijetu, stvari napravili drukčije. Svaka galerija zahtijeva vlastiti pristup, i dok je određena



dosljednost korisna posjetitelju, nužna je raznolikost, individualnost i osjećaj za otkrivanje. Muzej je nakon ovih galerija počeo s planiranjem galerija posvećenih Europi od 1600. do 1815. godine, sljedećih u nizu galerija za umjetnost i dizajn (odnosno „kulturnih“). I dalje će biti važno slijediti opća načela objedinjavanja intelektualne logike s dizajnom i interpretacijom, a danas ona nadilaze samu galeriju, s pomoću mrežne stranice, programa događanja i raznih izdanja.<sup>27</sup> Posjetitelji tako mogu nastaviti imati aktivnu ulogu u srednjovjekovnim i renesansnim galerijama, pridonoseći filmovima za mrežne stranice, na blogu (koji je pratio napredak projekta) i društvenim mrežama. Izazov za buduće povijesne galerije je razvoj novih nadahnuća za bavljenje prošlošću i njezinom umjetnošću te isticanje njezine važnosti za naše živote u 21. stoljeću.

## BILJEŠKE

<sup>1</sup> Rad je pod naslovom *Gallery Design: Inspire, Engage, Preserve, Connect, Transform* izvorno objavljen u sedmom broju britanskog časopisa *Museum-ID (Museum Identity)* 2010. godine, str. 36–46, a dostupan je i na mrežnim stranicama časopisa: <https://museum-id.com/gallery-design-inspire-engage-preserve-connect-transform-peta-motture/> (pristupljeno 20. prosinca 2022.). Uz dopuštenje urednika i autorice za ovaj je broj *Muzeologije* cjelovit članak preveden na hrvatski jezik.

<sup>2</sup> *The Times*, 6. rujna 2010., 18. Vidi: Clare Browne i Mark Evans, ur., *Raphael: Cartoons and Tapestries for the Sistine Chapel* (London: V&A Publishing, 2010).

<sup>3</sup> Galerije su financirali razni velikodušni donatori, uključujući veliku potporu od 9,75 milijuna funti iz Fonda lutrije za baštinu.

<sup>4</sup> U idejnom timu isprva smo bili Malcolm Baker, Luke Syson, Stuart Frost, Glyn Davies i ja. Imenovana sam glavnom kustosicom projekta u listopadu 2003. godine kada je Malcolm Baker umirovljen. Luke Syson otišao je raditi kao kustos za slike u

Nacionalnoj galeriji u siječnju 2003., a Kirstin Kennedy pridružila nam se u travnju 2003. godine.

<sup>5</sup> Članovi idejnog tima nadgledali su projekt što im je pomoglo u donošenju odluka kao voditelja skupina. Planiranje i ostvarenje galerija uključivalo je niz međusobno povezanih skupina koje su se bavile različitim aspektima projekta, uključujući Upravljačku skupinu, izvršno tijelo koje bi revidiralo odluke. Različiti timovi i skupine usmjeravani su i prilagođivani prema potrebi.

<sup>6</sup> Opisan na mrežnoj stranici Muzeja ([www.vam.ac.uk](http://www.vam.ac.uk)). Za informacije o drugim galerijskim projektima vidi: Christopher Wilk i Nick Humphrey, ur., *Creating the British Galleries at the V&A: A Study in Museology* (London: V&A Publications i Laboratorio museotecnico Goppion, 2004); Rosemary Crill i Tim Stanley, ur., *The Making of the Jameel Gallery of Islamic Art at the Victoria and Albert Museum* (London: V&A Publications, 2006).

<sup>7</sup> Rani prijedlozi obuhvaćali su: domišljanje prošlosti; prikaze, funkciju i upotrebu; trgovinu, putovanja i kulturnu razmjenu; pobožnost i vjervanja; stil; proizvodnju i obrte.

<sup>8</sup> Primjeri uključuju amulet iskopan na groblju u Egiptu, koji je darovao poznati arheolog, profesor William Flinders Petrie (inventarna oznaka 598-1890).

<sup>9</sup> Ovdasnji primjeri uključivali su izložbu *Povratak Bude* u Kraljevskoj akademiji (26. travnja – 14. srpnja 2002.), izložbu o holokaustu u Carskome ratnom muzeju (prvi put otvorena u lipnju 2000.) i Afričke galerije u Britanskome muzeju (otvorene 3. ožujka 2001.).

<sup>10</sup> Otputovali smo u studenome 2002. godine i posjetili niz muzeja u New Yorku, Washingtonu, Baltimoreu, Philadelphiji i Bostonu, iz kojih su kolege velikodušno podijelili svoja razmišljanja i iskustva, uključujući njihova istraživanja publike. Također su se redovito održavale prezentacije različitim istovjetnim skupinama.

<sup>11</sup> Dokumentacija projekta srednjovjekovnih i renesansnih galerija dostupna je u Arhivu Muzeja Viktorije i Alberta. Radionice su održane od veljače do rujna 2003. godine.

<sup>12</sup> Članovi su nastavili pružati korisne informacije tijekom cijelog procesa.

<sup>13</sup> Odbor koji je dodijelio Nagradu za europski muzej godine za tematski pristup smatrao je da

su Britanske galerije „održale ravnotežu između remek-djela i zanimljivosti“, dok se Jamesu Fentonu nije sviđalo ono što je opisao kao „odbacivanje“ prirode tematskog pristupa postavljanja umjetnosti unutar šire društvene i materijalne kulture u odnosu na velika umjetnička djela, poput Berninijeve *Biste Thomasa Bakera*. Vidi: James Fenton, „Let there be light“, *The Guardian*, 1. veljače 2003., <http://www.guardian.co.uk/artanddesign/2003/feb/01/heritagemuseums> (pristupljeno 8. rujna 2022.).

<sup>14</sup> Ovdje su originalni i reprodukcije okupljeni u imitaciji postava iz 19. stoljeća tadašnjeg Muzeja Južnog Kensingtona, ali u okružju dizajna 21. stoljeća.

<sup>15</sup> Iz MUMA-e su također predložili zadivljujući postav o vjerskim procesijama kao središnji dio te galerije, ilustrirajući još jedan plodan vid razmjene ideja između kustosa i dizajnera.

<sup>16</sup> Na primjer, izložbe *Zemlja i vatra: talijanska skulptura od terakote od Donatella do Canove* (Muzej lijepih umjetnosti, Houston, 2001./2002., i Muzej Viktorije i Alberta, 2002.; kustosi u Londonu Bruce Boucher i Peta Motture) i *Kod kuće u renesansnoj Italiji* (kustosi Marta Ajmar-Wollheim i Flora Dennis), na kojoj su medaljoni Luce Della Robbije sa stropa radne sobe Piera de' Medicija prvi put postavljeni na svod. Ovu ideju iznio je oko 1990. godine Anthony Radcliffe, bivši kustos za skulpturu u Muzeju Viktorije i Alberta, ali su je samostalno predložili kustosi izložbe. Važno istraživanje poduzeo je kustoski tim izložbe *Kod kuće u renesansnoj Italiji* te skupina Materijalna renesansa (engl. Material Renaissance). Vidi: Marta Ajmar-Wollheim i Flora Dennis, ur., *At Home in Renaissance Italy* (London: V&A Publications, 2006); Michelle O'Malley i Evelyn Welch, ur., *The Material Renaissance* (Manchester: Manchester University Press, 2007). Članovi obaju timova pridonijeli su galerijama.

<sup>17</sup> Vidi: Penelope Curtis, ur., *Depth of Field: the place of relief in the time of Donatello* (Leeds: The Henry Moore Institute, 2004).

<sup>18</sup> Ovo je jedino područje u kojemu se rabila bijela boja, koja namjerno prekida niz tamnih zidova za manje prostore.

<sup>19</sup> Izložba u Leedsu bila je iznimka, sadržavala je u prvom redu predmete iz Muzeja Viktorije i Alberta sa šest posudbi iz Britanskog muzeja.

<sup>20</sup> Stuart Frost, „The Listening Gallery“, Victoria and Albert Museum Blog, 14. svibnja 2008., [https://](https://www.vam.ac.uk/blog/medieval-and-renaissance/the-listening-gallery)

[www.vam.ac.uk/blog/medieval-and-renaissance/the-listening-gallery](https://www.vam.ac.uk/blog/medieval-and-renaissance/the-listening-gallery) (pristupljeno 8. rujna 2022.).

<sup>21</sup> Neke od osvojenih nagrada: nagrade Kraljevskog instituta britanskih arhitekata (RIBA) u kategoriji umjetnosti i razonode te za klijenta godine za londonski dizajn 2010. godine; D&AD-ova nagrada *Yellow Pencil* 2010.; nagrade britanske građevinske industrije (*British Construction Industry Awards*) 2010. – posebno priznanje za građevinski projekt vrijedan od tri do pedeset milijuna funti i pobjednička nagrada za konzervaciju; *Museum and Heritage Awards for Excellence*, u kategoriji restauracije i konzervacije za oltarnu palu majstora Bertrama. Od nastanka ovog teksta ključne nagrade uključuju i *Visit London Award* 2010. godine (zlato za najbolje novo turističko iskustvo), *Design Week Award* 2011. za dizajn izložbe te *Civic Trust Award* 2011. (posebna nagrada za održivost). Nagrade za koje su galerije ušle u uži izbor uključuju i Nagradu za europski muzej godine 2010.

<sup>22</sup> Brian Sewell bio je iznimka. Za njegove oprečne kritike vidi: Brian Sewell, „The Great Gallery Gallop“, *Evening Standard*, 17. prosinca 2009., <https://www.standard.co.uk/culture/the-great-gallery-gallop-6711862.html> (pristupljeno 8. rujna 2022.); Brian Sewell, „It's an Antiques Roadshow at V&A's Medieval and Renaissance Galleries“, *Evening Standard*, 14. siječnja 2010., <https://www.standard.co.uk/culture/it-s-an-antiques-roadshow-at-v-a-s-medieval-and-renaissance-galleries-7439405.html> (pristupljeno 8. rujna 2022.). U potonjoj kritici, nažalost, bilo je mnogo netočnosti.

<sup>23</sup> Richard Dorment, „The V&A's Medieval & Renaissance Galleries, review“, *The Telegraph*, 30. studenoga 2009., <http://www.telegraph.co.uk/culture/art/art-reviews/6693546/The-VandAs-Medieval-and-Renaissance-Galleries-review.html> (pristupljeno 8. rujna 2022.).

<sup>24</sup> Waldemar Januszczak, „V&A's new Medieval and Renaissance galleries“, *The Sunday Times*, 6. prosinca 2009., <https://www.thetimes.co.uk/article/vandas-new-medieval-and-renaissance-galleries-fmt3978mjwz> (pristupljeno 8. rujna 2022.).

<sup>25</sup> Fusion Research i Analytics LLC, „Case Study Evaluation of FuturePlan: Interim Medieval & Renaissance Gallery Executive Summary“, svibanj 2010., 8. Od pridjeva dobivenih na izbor za opis galerija najčešće su odabirani *prekrasne, povijesne, informativne i poticajne*.

<sup>26</sup> U međuvremenu su postavljene nove legende.

<sup>27</sup> Galerije je pratio opsežan izdavački program, uključujući publikaciju Glyn Daviesa i Kirstin Kennedy *Medieval and Renaissance Art: People and Possessions* (London: V&A Publishing, 2009), nekoliko drugih knjiga, posebna izdanja časopisa *Renaissance Studies* i *Conservation Journal* te razne članke. Pojediniosti o programu događanja i izdanjima dostupne su na mrežnim stranicama Muzeja.

## LITERATURA

Ajmar-Wollheim, Marta i Flora Dennis, ur. *At Home in Renaissance Italy*. London: V&A Publications, 2006.

Browne, Clare i Mark Evans, ur. *Raphael: Cartoons and Tapestries for the Sistine Chapel*. London: V&A Publishing, 2010.

Crill, Rosemary i Tim Stanley, ur. *The Making of the Jameel Gallery of Islamic Art at the Victoria and Albert Museum*. London: V&A Publications, 2006.

Curtis, Penelope, ur. *Depth of Field: the place of relief in the time of Donatello*. Leeds: The Henry Moore Institute, 2004.

Davies, Glyn i Kirstin Kennedy. *Medieval and Renaissance Art: People and Possessions*. London: V&A Publishing, 2009.

Dorment, Richard. „The V&A’s Medieval & Renaissance Galleries, review“. *The Telegraph*, 30. studenoga 2009. <http://www.telegraph.co.uk/culture/art/art-reviews/6693546/The-VandAs-Medieval-and-Renaissance-Galleries-review.html> (pristupljeno 8. rujna 2022.).

Fenton, James. „Let there be light“. *The Guardian*, 1. veljače 2003. <http://www.guardian.co.uk/artanddesign/2003/feb/01/heritage.museums> (pristupljeno 8. rujna 2022.).

Frost, Stuart. „The Listening Gallery“. Victoria and Albert Museum Blog, 14. svibnja 2008. <https://www.vam.ac.uk/blog/medieval-and-renaissance/the-listening-gallery> (pristupljeno 8. rujna 2022.).

Fusion Research i Analytics LLC. „Case Study Evaluation of FuturePlan, Interim Medieval & Renaissance Gallery Executive Summary“. Svibanj 2010.

Januszczak, Waldemar. „V&A’s new Medieval and Renaissance galleries“. *The Sunday Times*,

6. prosinca 2009. <https://www.thetimes.co.uk/article/vandas-new-medieval-and-renaissance-galleries-fmt3978mjwz> (pristupljeno 8. rujna 2022.).

O’Malley, Michelle i Evelyn Welch, ur. *The Material Renaissance*. Manchester: Manchester University Press, 2007.

Sewell, Brian. „It’s an Antiques Roadshow at V&A’s Medieval and Renaissance Galleries“. *Evening Standard*, 14. siječnja 2010. <https://www.standard.co.uk/culture/it-s-an-antiques-roadshow-at-v-a-s-medieval-and-renaissance-galleries-7439405.html> (pristupljeno 8. rujna 2022.).

Sewell, Brian. „The Great Gallery Gallop“. *Evening Standard*, 17. prosinca 2009. <https://www.standard.co.uk/culture/the-great-gallery-gallop-6711862.html> (pristupljeno 8. rujna 2022.).

Wilk, Christopher i Nick Humphrey, ur. *Creating the British Galleries at the V&A: A Study in Museology*. London: V&A Publications i Laboratorio museotecnico Goppion, 2004.

## GALLERY DESIGN: INSPIRE, ENGAGE, PRESERVE, CONNECT, TRANSFORM

*One of the challenges faced by today’s museums and galleries in presenting great works of art, with all the associations carried in their imagery – religious, cultural, historical – is to make them accessible and inspiring to a diverse audience. These challenges were tackled in the redevelopment of the Medieval & Renaissance Galleries at the Victoria and Albert Museum. More than seven years in the making, these galleries explore the art, design and culture of Europe between AD 300 and 1600, through the Museum’s world-class collections. The £31.9 million project involved a vast range of people from both within and outside the Museum. At the heart of the project lay the collections themselves, together with our audiences that were central to the project. Visitors were consulted directly through a series of quantitative and qualitative evaluations, including a series of focus groups so that the galleries could be designed to present the Museum’s holdings in an exciting, meaningful and accessible way.*